21 બેટા, મને પાછી જવા દે

ઉમા મહેશ્વરન

અનુ. નીતા રામૈયા

ઉમા મહેશ્વરનનો જન્મ મદ્રાસ (ઈ.સ. 1938)માં થયો હતો. અભ્યાસ અને ઉછેર જબલપુરમાં થયા. બી.એ. જબલપુર યુનિ. દ્વારા અને એમ.એ. નાગપુર યુનિ. દ્વારા થયાં. ઉચ્ચ અભ્યાસ મિશિગન યુનિ.માં કર્યો. ત્યાં પીએચ.ડી.ની ઉપાધિ પ્રાપ્ત કરી. કવયિત્રી, લેખક-સંશોધક તરીકે જાણીતાં થયાં. સી.વી. રામન જેવા સમર્થ વિજ્ઞાનીનું જીવનચરિત્ર લખ્યું. 'ત્રિશંકુ એન્ડ પોએટ્રી' એમનો કાવ્યસંગ્રહ છે. 'અ સાયકલ ઓફ ધ મુન' તેમજ 'મેન્ગોઝ ઓન ધ મેમ્પલ ટ્રી' એમનાં નોંધપાત્ર પુસ્તકો છે. વીસેક પુસ્તકો એમને નામે છે.

એમના એક જાણીતા કાવ્યનો અનુવાદ 'બેટા, મને પાછી જવા દે' અહીં લીધો છે. જેનો અનુવાદ નીતા રામૈયાએ કર્યો છે. પલટાતી સંસ્કૃતિ સાથે, બદલાતી જીવનશૈલીનું પ્રતિબિંબ આ કાવ્યમાં છે. દીકરાને ભણાવ્યો, તે સારી રીતે ઠેકાણે પડ્યો. સુખી છે. માને એનો આનંદ છે... પણ જીવનની બદલાયેલી શૈલી સાથે માને ગોઠતું નથી. એ રીતે માના હૃદયની સૂક્ષ્મ સંવેદનાને કવયિત્રીએ કાવ્યમાં ગૂંથી છે.

કોને ખબર કેવી જગ્યાએ તું મને લઈ આવ્યો છે, બેટા ?
અહીં બધી જ બારીઓ હંમેશાં બંધ રખાય
ને આગલે બારણે હંમેશાં તાળું વાસ્યું હોય ?
ભલે પધાર્યા કહેવા માટે
ઉંબરામાં કોઈ રંગોળી જ નહીં ?
લક્ષ્મીજી ક્યાંથી પધારે, બેટા ?
જ્યાં એની એ જ હવા ગોળગોળ ફરતી હોય ત્યાં
લક્ષ્મીજી પધારવાની પરવા કરે ખરાં, કહે તો બેટા ?
કમળ ઉપર જે બિરાજમાન છે અને
આદિકાળના દૂધના સમુદ્રમાં જેનો વાસ છે તે દેવની પત્ની
તું શું એમ ધારે છે કે
ડબ્બામાં ને બરફમાં સંઘરેલું
ત્રણ દિવસનું વાસી ખાવાનું આરોગશે ?
બેટા, હું ખૂબ રાજી છું, બેટા,
તને સારી રીતે ઠેકાણે પડેલો જોઈને,
બાળકો ને પત્ની ને બધું જ
જોકે તારી પત્ની અન્ય પુરુષોના હાથ પકડે
તું અન્ય પુરુષોની પત્નીના હાથ પકડે ત્યારે
ઊભાં થઈ જાય છે મારાં રૂંવાડાં.
પણ હું રાજી છું બેટા, ખરેખર રાજી છું
એ વાતે કે તું ઠેકાણે પડી ગયો સારું થયું સારું
અને મને લઈ આવ્યો છેક આટલે દૂર

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

આ તારું રૂપકડું ઘર, તારી કાર અને બધું જોવા.
પણ આ વાસી હવા મારાથી શ્વાસમાં લેવાતી નથી.
ગઈ કાલની રસોઈની વાસ હવામાં
ગોળગોળ ફર્યા કરતી
બેટા, રસોઈ તો રોજ રોજ કરવાની બાબત છે.
માત્ર રવિવારે કરવાનું કામ નથી
અને બેટા, રસોઈનો ધમધમાટ મજાનો હોય
સોડમ ઊછળતી હોય
હળદર ને લીલી કોથમીરની
અને ગરમ તેલમાં રાઈનો તડતડાટ
જમણમાં સોડમ લાવે, હવાને ગંધવી મારે નહીં,
બધી બારી ખોલી નાખ, બેટા.
મને ટેવ છે જીવંત વસ્તુના
ધ્વનિ સાંભળવાની
સવારે પંખીનો
રાત્રે વરસાદ ને પવનનો
ફર્નેસ ફેનનો ઘરઘરાટ નહીં
અને ગરમ ગરમ હવાના સુસવાટા નહીં
અને વૉશિંગમશીનનું વ્હૂશ વ્હૂશ નહીં.
બધી બારીઓ ખોલી નાખ, બેટા,
અને મને પાછી જવા દે
સૂર્ય અને હવા તરફ
અને પરસેવો અને માખી ને એવું બધું
પણ આ તો નહીં, ના નહીં જ.

શબ્દસમજૂતી

વાસી - આગલા દિવસોનું પડતર; **સોડમ** - સુગંધ; **ઉંબરો** - આવ-જા કરવાની જગ્યા, ઘરનો ઉંબરો; **આદિકાળ** - આરંભકાળ, સૃષ્ટિની શરૂઆતનો સમય

રૂઢિપ્રયોગ

ઠેકાણે પડવું ધંધે વળગવું

સ્વાધ્યાય

1. નીચેના પ્રશ્નોના એક - એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

(1) બાને શી ટેવ છે ?
(2) બાને શું મંજૂર છે ?
(3) બાનો શ્વાસ શાથી રૂંધાય છે ?
(4) બા બારી ખોલવાનું શાથી કહે છે ?
(5) લક્ષ્મીજીનો વસવાટ ક્યાં છે ?

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

2. નીચેના પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

(1) નગરજીવનનું બંધિયારપણું બાને શી રીતે સતાવે છે ?

(2) બા ક્યારે રોમાંચ અનુભવે છે ? શા માટે ?

(3) ગ્રામજીવનનો મુક્ત વિહાર કવિએ શી રીતે પ્રગટાવ્યો છે ?

(4) રસોડાનો વૈભવ કવિ શી રીતે આલેખે છે ?

3. વિસ્તૃત ઉત્તર લખો.

(1) બાની રાજી-નારાજી લખો.

(2) નગરજીવનની વેધકતા કવિ શી રીતે પ્રગટાવે છે ?

(3) ગ્રામ અને નગર સંસ્કૃતિનો ભેદ કાવ્યના સંદર્ભમાં સમજાવો.

(4) નોંધ લખો :

1. બાની મૂંઝવણ
2. બદલાયેલી સંસ્કૃતિ અને જીવનશૈલી

વિદ્યાર્થી પ્રવૃત્તિ

1. તમને શહેર ગમે કે ગામડું ? આ વિશે લેખન કરો.
2. તમને કેવી જીવનશૈલી ગમે ? - એ વિશે ટૂંકમાં લખો.

શિક્ષક પ્રવૃત્તિ

1. ‘ગામડાનો પરિવેશ’ વિદ્યાર્થીઓ આગળ રજૂ કરો.
2. ગામડાં અને ગ્રામીણ પરિવેશ સાથે સંબંધિત નિબંધો વિશે વિદ્યાર્થીઓને કહો.

   દા.ત. ભૂંસાતાં ગ્રામચિત્રો - મણિલાલ હ. પટેલ

   આથમતાં અજવાળાં - ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ

ભાષાભિવ્યક્તિ

સુસવાટા, ધમધમાટ, તડતડાટ, ઘરઘરાટ, શબ્દો દ્વારા અને વિવિધ અવાજો દ્વારા કવિ અહીં કર્ણેન્દ્રિયને સતેજ કરવાની વાત કરે છે.

●

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in